

РУДА ТЕТЯНА

докторка філологічних наук, провідна наукова співробітниця відділу екранно-сценічних мистецтв і культурології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9055-9056>

RUDA TETIANA

a Doctor of Philology, a chief research fellow at the Screen, Stage Arts and Culturology Department of M. Rylskiy Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9055-9056>

Бібліографічний опис:

Руда, Т. (2023) Максим Рильський і Київ. [Рецензія] М. Рильський. «Співучий Києве, дитя живих століть...» в поезіях, есеях, споминах. Київ : Дніпро, 2023. 296 с., вкл. 30. *Слов'янський світ*, 22, 163–166.

Ruda, T. (2023) Maksym Rylskiy and Kyiv. [Review]: M. Rylskiy. "Singing Kyiv, Child of Living Centuries..." in Poems, Essays, Memoirs. Kyiv: Dnipro, 2023, 296 pp., 30 tabs. *Slavic World*, 22, 163–166.

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ І КИЇВ

Тримаю в руках красиву, з любов'ю і смаком видану книжку. Блакитна обкладинка, на якій проступають обриси Хрещатика, внизу – ніжно-зелений весняний листок каштану – символ Києва (згадаємо образ «спокійно-пристрасні каштани» з поеми «Золоті ворота»). Це книжка про Київ, такий, яким його знав і любив Максим Тадейович Рильський, в якому він народився і прожив більшу частину свого життя. Книга підготовлена онуком поета Максимом Георгійовичем Рильським, заслуженим журналістом, відомим культурним і

громадським діячем. Це не перше видання, яке він здійснив у пам'ять про свого діда.

М. Г. Рильський – один із упорядників книги «3 трудів і днів Максима Рильського» (Київ: «А.С.К.», 2009), що містить вибрану лірику й поетичні переклади Максима Тадейовича, маловідомі спогади про нього, біографічні матеріали, а також невеликої книжечки «Мудрості Максима Рильського» (2020) – збірки віршів і поетичних афоризмів. До 125-річчя з дня народження М. Т. Рильського Максим Георгійович разом з Назаром Тарасовичем Рильським, племінником поета, упорядкував книгу «І розлітється знов медами... Вибране» (Київ: Ярославів Вал, 2019) з передмовою Миколи Жулинського і післясловом «Розмови з Максимом Рильським у ХХ столітті» – про значення творчості поета і вченого для сьогодення пишуть М. Стріха, В. Шевчук і М. Г. Рильський. У збірці Максим Тадейович представлений як прозаїк і публіцист. Упорядники подають його статті, значну частину «Вечірніх розмов» (що друкувалися у 1960–1964 рр. у «Вечірньому Києві», улюбленій газеті киян), кілька листів. Розділ «Від витоків, або Ретроспектива майбутнього» – це проза 1911–1925 років: ідилії, фантазії, уривки з ненаписаного роману.

Новий збірник, присвячений Києву, містить низку поезій, публіцистичні статті, доповіді, листи, деякі «Вечірні розмови», фотографії з автографами, частина яких друкується вперше. У розділі «Спомини» подано уривки зі спогадів Максима Тадейовича «Із давніх літ», Олександра Дейча «Дорогою дружби», Богдана Рильського «Мандрівка в молодість батька», особисті спогади Максима Георгійовича.

Надзвичайно цікавий спогад «Мандрівка в Київ ХХ століття», в якому автор пропонує читачеві подорож місцями, пов'язаними з життям і діяльністю Максима Тадейовича. Згадується будинок на вулиці Бульйонській, де у 1926–1934 роках жив поет із дружиною, там тепер зовсім інша, нова забудова (нині Малевича), також будинок № 68 по вул. Леніна (нині

Богдана Хмельницького), т. зв. «Роліт», де після війни мешкала родина Рильських, гостинно приймаючи у великій квартирі родичів і друзів, у яких не було житлоплощі у столиці. Улюблені місця М. Т. Рильського – Театр опери і балету (він завідував літературною частиною театру), філармонія, ресторани «Театральний» і «Динамо», де поет зустрічався з друзями. І, звичайно, Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР по вул. Грушевського (раніше Кірова), яким М. Т. Рильський керував з 1942 по 1964 роки. Автор «Мандрівки» наводить уривки зі спогадів співробітників інституту – Лю Пархоменко, Наталії Шумади, Вікторії Юзвенко, Галини Рубай, Всеволода Наулка, Софії Грици, опубліковані в різний час у низці видань. Подано також спогади Дмитра Степовика, який на початку 1960-х, будучи журналістом, брав інтерв'ю в поета. На жаль, людей, котрі знали Максима Тадейовича, працювали, спілкувалися з ним, майже не залишилося.

Добірка віршів, присвячених Києву, представлена в першому розділі книги. Розпорошені по різних виданнях (крім збірки «Київ», виданої у 1935-му), ці твори досі не справляли такого цілісного враження. Поезії складаються в багатозвучну поему про улюблене місто М. Рильського, відбивають настрої, світовідчуття, роздуми, тривоги автора в різні періоди його творчого життя. Від першого вірша «У голосіївському лісі» (1921), в якому Максим, вчитель із Романівки, приїздить до Києва і збирає у Голосієві фіалки (Максим Георгійович висловлює кілька припущень щодо його супутниці в цій поїздці), до останнього – сумного й елегійно-світлого «Багрянний вечір догорів...», навіяного краєвидом, який бачить поет, уже немолодий і хворий, з балкона свого будинку (цей вірш надруковано посмертно у збірці «Іскри вогню великого», 1965). Лінійний час – поезії подано у хронологічному порядку – не наче обертається назад, утворюючи коло: життєвий шлях поета завершується там, де він колись, юний і сповнений надій, гуляв, збираючи ніжні весняні квіти.

У київських віршах М. Рильського зустрічаємо постаті історичних осіб, письменників, художників, чий життя і діяльність пов'язані з його рідним містом: князів Олега, Святослава, В. Антоновича, М. Лисенка, П. Тичини, О. Довженка та ін. І, звичайно, Тараса Шевченка, якого Максим Тадейович називав одним із «найдорожчих моїх учителів» та на вулицях Києва відчував живу присутність Кобзаря («Він у Києві»), а також безіменних трударів-киян, про яких поет неодноразово згадував з любов'ю й повагою.

М. Рильський описує «химери вулиць», архітектурні пам'ятки («Будинок-дивогляд» – дім Городецького, Золоті Ворота, Арсенал), Ботанічний сад, пам'ятники Володимирі, Богдану, тодішні околиці столиці – Китаїв, Голосіївський ліс, Конча-Заспа, частина яких сьогодні ввійшла до міської зони, створюючи уявлення про Київ 1920–1960-х років, його вигляд, історію, духовне життя.

Деякі поезії набули сьогодні гострої актуальності. Написані в роки війни, в евакуації, вони сповнені болю, гніву, щемливої туги за «містом-мрією» («Видіння»), ненавистю до ворогів і надією на повернення до мирного життя на батьківщині: «І ми повернемось до матері святої / Щоб лагодити дім по лютому розбої». «Убивцям – смерть, тобі – життя» – поетичний рядок, звернений до рідного міста, отримав сучасний, водночас гіркий і обнадійливий смисл.

Книга, підготовлена Максимом Георгійовичем, безумовно, є цінною і своєчасною. Вона стане подарунком для широкого читацького кола, насамперед для тих, хто любить і Київ, і чудову українську поезію, а також цікавиться особистістю та творчою біографією М. Т. Рильського – прекрасного поета і талановитого вченого.

Отримано / Received 11.11.2023

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 14.12.2023